

TÜRI ÜHISGÜMNAASIUM

AINEKAVA AJALUGU

Aine

Ajalooõpetus aitab õpilasel omandada kultuuriruumis ja ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi ning teadvustada ja analüüsida minevikunähtuste muutlikkust, tõlgendatavust, omavahelisi seoseid ning seoseid tänapäevaga. Käsitletakse inimeste igapäevaelu ja maailmapilti, ühiskonna, kultuuri ja mõtteviisi, sh väärtushinnangute muutumist ning ajaloolisi isikuid ja sündmusi nii enda kui ka teiste vaatenurgast lähtuvalt.

Ajalugu õpitakse 6 kohustuslikku kursust: „Üldajalugu“, „Eesti ajalugu I (kuni 16.–17. sajandi vahetuseni)“; „Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)“; „Lähiajalugu I – Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel“; „Lähiajalugu II – Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel“ ja „Lähiajalugu III – 20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm“; ning 2 valdkonna valikkursust: „Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat“ ja „Üldajalugu – Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajalugu“.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Erinevaid teemasid õppides võib rõhk olla kõigil võrdselt või mõnel nimetatutest.

Gümnaasiumi ajalooõpetuses tähtsustatakse probleemikeskset käsitlust, analüüsides hinnanguid ja tõlgendusi erinevast seisukohast lähtuvalt. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ning ajaloouurija seisukohast, kujundatakse kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse, võrreldakse ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist eri allikates ning hinnatakse allikate usaldusväärsust.

Ajalooõpetuses väärtustatakse kultuurilist mitmekesisust ning kujundatakse mõistmist, et mitmekesisus on ühiskonna rikkus ja arengu tingimus. Teadvustatakse õppija rolli kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana. Ajalooõpetus toetab õppija enesemääratluse kujunemist ja võimet asetada end kellegi teise olukorda, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes.

Õppijat suunatakse arutluse ja analüüsi kaudu looma seoseid ja tegema järeldusi, kujundama isiklikku suhtumist ning põhjendama seda argumenteeritult. Kriitilise mõtlemise kujundamiseks käsitletakse erinevaid allikaid jt õppetekste, mis annavad ajaloosündmustele hinnangu erinevast seisukohast lähtuvalt. Ajalooõpetuse probleemide analüüsimise kaudu rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kultuuriline identiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse, areneb õpilase ajalooline mõtlemine.

Õppe-ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloos osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplasena ja maailmakodanikuna;
- 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu;
- 3) mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti;
- 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana;
- 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajalooteavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt;
- 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest;
- 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT-vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.

Õpitulemused gümnaasiumiastme lõpul

Gümnaasiumi õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust.

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) tunneb ajalooliste ajastute iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi, Eesti ajaloo seoseid Euroopa ja maailma ajalooga, mõistab ajaloolise arengu järjepidevust ning ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi;
- 2) tunneb maailma olulisemaid kultuurisaavutusi ja mõistab kultuuri järjepidevust, väärtustab kultuurilist mitmekesisust, teadvustab kultuuri rolli enesemääratlemises ning oma rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana;
- 3) võrdleb ning analüüsib poliitilisi, ühiskondlikke, olmelisi ja/või kultuurilisi arengusuundi ja probleeme, kirjeldab ideoloogiliste ning tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ja väärtushinnangutele, võrdleb suurriikide mõju maailma majandusele ning poliitikale eri ajastutel, analüüsib riikidevahelist koostööd ja konfliktide lahendamise viise;
- 4) leiab, selekteerib, refereerib ja analüüsib kriitiliselt infot, erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, hindab allika või käsitluse usaldusväärsust, eristab fakti arvamusest; selgitab sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjuseid;
- 5) kasutab ajaloolist sõnavara, erinevaid õpivõtteid, korrigeerib oma eksimusi, koostab referaate ja uurimusi, kirjutab arutlusi, osaleb diskussioonis, töötab

- kaardiga, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab IKT-vahendeid;
- 6) suudab rekonstrueerida minevikus elanud inimeste elu, vaadeldes maailma nende pilgu läbi ning võttes arvesse ajastu eripära.

Füüsiline õpikeskkond

- 1) Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.
- 2) Kool võimaldab õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul.
- 3) Koolil on ainekava eesmärgede toetavaid õppematerjale ja -vahendeid: ajalooatlased (vähemalt üks eksemplar 2 õpilase kohta), kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud (vähemalt üks eksemplar 2 õpilase kohta), käsiraamatud, elulooraamatud ja teabekirjandus, audiovisuaalsed, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid, illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid) ning IKT-põhised õppematerjalid.

ÜLDAJALUGU

Õppekorraldus

Aine maht: 35 tundi

Õppematerjal

Õppetekstid (sh varasemad asjakohased õpikud).

Seinakaart või atlas.

Teabekirjandus ja teemakirjandus.

Ilukirjandus (nt M. Waltari jt autorid).

Illustratiivne materjal.

Muuseumid (nt Tartu Ülikooli Ajaloomuuseum, Tartu Ülikooli Kunstimuuseum, Tartu Linnamuuseum, Tallinna Linnamuuseum, maakonnamuuseumid, kohalikud koduloomuuseumid, Eesti Rahva Muuseum, Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Põllumajandusmuuseum, Eesti Vabaõhumuuseum, Eesti Maanteemuuseum jne).

Armstrong, K. Jumala ajalugu. 2007.

Buehl, Doug. Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. 2002.

Osborne, R. Tsiivilisatsioon. Läänemaailma uus ajalugu. 2008.

Raudsepp, A., Pajur, A., Tannberg, T., Hallik, T. Ajalugu koolitunnis. Sõjad ja konfliktid. Tartu, Raudpats 2008.

Baltimaade ajalugu. Avita. 1998.

Baltimaade ajaloo lugemik. Avita. 2001.

Iisrael ja Palestiina. Individuaal- ja rühmatöid ajalootunniks. Koostanud Andra Kalda. 2004.

Le Goff, J. Keskaja Euroopa kultuur. 2000.

Maailma usundid. 2006.

Waines, D. Sissejuhatus islamisse. 2003.

Piibel.

Koraan.

Saard, R. Euroopa üldine kiriku ajalugu selle algusest kuni tänapäevani. 2005.

Teeple, J. B. Maailma ajalugu. 2004.

Vanaaja lugemik. Koostanud Kattri Türk Ezzoubi. 2003.

Sari „Ajalugu. Sotsiaalteadused”.

Sari „Inimene läbi aegade”.

Vana-Kreeka inimene. 2001.

Vana-Rooma inimene. 2004.

Bütsantsi inimene. 2002.

Keskaja inimene. 2002.

Barokiajastu inimene. 2000.

Valgustusaja inimene. 2006.

Romantismiaja inimene. 2003.

Õppesisu

Antiikaeg 10-12 tundi

Kohustuslikud teemad	Lisateemad
<ul style="list-style-type: none"> - Kreeka linnriigid: valitsemine, kodanikkond, elu-olu. Sparta ja Ateena. - Hellenid ja barbarid: Hellenite kasvatus, haridus ja igapäevane elu. - Kreeka kultuur: Mütoloogia ja religioon. Homeroose eeposed. Ajalookirjutuse algus. Kõnekunst. Teater. Filosoofia: Sokrates, Platon, Aristoteles. Olümpiamängud. - Makedoonia tõus ja hellenism: Aleksander Suur. - Rooma riigi teke - Rooma vabariik ja selle korraldus. - Rooma tõus suurriigiks: Armeed. Caesar. Keisrivõimu kehtestamine: Augustus. Lääne-Rooma ja Ida-Rooma. - Rooma ühiskond ja elu-olu: Perekond, kasvatus ja haridus. Rooma õigus. Rooma – antiikaja suurlinn. Ehituskunst. - Religioon: Ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks. - Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vahemeremaad ja nende sidemed Lähis-Ida kultuuripiirkonnaga - Kreeka - Mückeene kultuur. Arheoloogilised kaevamised: Knossos, Mückeene, Trooja. Kiri. Ateena õitseng. Perikles. Majanduse areng. Sõjandus. Ateena akropol - Olümpose jumalad ja kangelased. Draamakirjandus. Kosmopolitism - Etruskid. Kreeka linnriigid Itaalias. Rooma linna teke - Vabariigi kehtestamine - Puunia sõjad - Patriitsid ja plebeid - Kodusõjad - Rooma impeeriumi õitseage. Pompei - Suur rahvaste rändamine - Rooma armee barbariseerumine - Skulptuur. Maalikunst. Avalikud mängud. Termid - Kreeka kultuur Rooma keisririigi ajal

Keskaeg 10-12 tundi

Kohustuslikud teemad	Lisateemad
<ul style="list-style-type: none"> - Rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi langus. - Frangi riik: Karl Suur. Lääne-Euroopa riikide teke. - Ühiskond ja eluolu: Läänikord. Feodaalide ja talurahva elu-olu. Rüütlikultuur. Linnaühiskond: kaubandus, käsitöö, valitsemine. - Islami teke ja levik: Muhamed. Koraan. - Ilmalik võim ja vaimulik autoriteet: keisrivõim ja paavstlus. Religiooni dominantsus. Vaimulikud ordud. Ketserlus. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ida-Rooma. Bütsantsi kultuur. - Vana-Vene riik ja ühiskond - Rüütlikombestik ja aukodeks. Kangelasepos. Rüütliromaan. - Panganduse algete teke. - Linnakirjandus. Rebaseromaan. Trubaduuride luule. Teater. Muusika. - Sunna. Islami uskumused ja tavad. - Araabia kalifaat ja selle lagunemine. - Kirikuinstitutsioonide kujunemine ja areng. Paavstiriigi teke. Paavstivõimu tõus ja langus. Kloostrid. Kerjasmungaordud. Ketserid ja inkvisitsioon.

<ul style="list-style-type: none"> - Ristisõjad. - Ülikoolid ja skolastika 	<ul style="list-style-type: none"> - Ida- ja Lääne kiriku vastuolu. Suur kirikulõhe. - Kiriku osa keskaja kultuuris. Bütsants antiikse kultuuripärandi säilitajana. - Vaimulikud ordud. I–IV ristisõda - Religioosne maailmapilt. - Arhitektuur ja kunst: romaani ja gooti stiil. - Teadus. Linnakoolide teke. Aquino Thomas.
--	---

Uusaeg 10-12 tundi

Kohustuslikud teemad	Lisateemad
<ul style="list-style-type: none"> - Uue maailmapildi kujunemine: Renessans ja humanism, maadeavastuste mõjud ja tagajärjed, reformatsioon ja vastureformatsioon. - Absolutism ja parlamentarism: poliitiline kaart uusaja alguses. Absolutism Prantsusmaal, parlamentarismi kujunemine ja kindlustumine Inglismaal. Ameerika Ühendriikide iseseisvumine. - Valgustus. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni sõjad, nende mõju Euroopale. Viini kongress. Rahvusluse tõus ja rahvusriikide teke. - Industriaalühiskond: Tööstuslik pööre, industriaalühiskonna iseloomulikud tunnused, masstootmine ja monopolid. Maailmamajandus, teaduse ja tehnoloogia areng uusajal. 	<ul style="list-style-type: none"> - Antiikkultuuri taassünd Itaalias. Isiksusekeskne maailmakäsitlus. Humanism. Leonardo da Vinci, Niccolò Machiavelli, Erasmus Rotterdamist. Uue maailmapildi kujunemine. Mikołaj Kopernik. Giovanni Boccaccio “Dekameron“, Thomas More “Utopia“, Galileo Galilei - Indiasse viiva alternatiivse kaubatee otsingud. Ameerika avastamine. Christoph Kolumbus, Vasco da Gama, Fernão de Magalhães. Maadeavastuste mõjud ja tagajärjed. Austraalia avastamine, Kirde- ja loodeväila otsingud. - Valgustusliikumise juured: ratsionalism, sekulariseerumine, ühiskondlik leping. Valgustus Prantsusmaal: Montesquieu, Voltaire, Rousseau. Kameralism ja füsiokratism. Valgustatud absolutism: Friedrich II Preisimaal, Jean Bodin absolutismist, Versailles' õukond, - Vene riigi ühendamine Moskva ümber, Moskva kui “Kolmas Rooma“, Peeter I reformid, Pietism ja valgustus Saksamaal, Johann Gottfried Herder, Katariina II valgustatud absolutismi poliitika, Revolutsiooniaegne olme, Revolutsioonisõjad, Napoleon Bonaparte

	<ul style="list-style-type: none">- Koalitsioonisõjad. Metternich.- Bismarcki liitude poliitika. Romantism. Radikalism. Anarhism. Marx. Engels- Teaduse ja tehnika areng.- Rahvastikuprobleemid. Migratsioon. Elamud, sisustus, mood.
--	--

EESTI AJALUGU I kursus

Õppekorraldus

Aine maht: 35 tundi

Õppematerjal

õppetekstid

seinakaart, atlas

teabekirjandus

pildimaterjal

Eesti ajalugu. Kronoloogia. Koost. Vahtre, S., Olion, Tallinn 1994, 2007

Eesti rahva ajalugu 2. Taani- ja orduaeg, mõisad ja teoorjus. JK, Tallinn 1996

Eesti rahvakultuuri leksikon. Koost. Viires, A. Eesti Entsüklopeediakirjastuse AS 1995, 2000, 2007

Henriku Liivimaa kroonika. Eesti Raamat, Tallinn 1982,1993, 2005

Bartholomäus Hoeneke. Liivimaa noorem riimkroonika. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1960

Balthasar Russow. Liivimaa kroonika. Tallinn 1993

Johann Renner. Liivimaa ajalugu 1556 – 1561. Olion, Tallinn 1995, 2006

Põltsam, I., Söömine ja joomine keskaegses Tallinnas. Argo, Tallinn 2002

Vahtre, S. Muinasaja loojang Eestis. Olion, Tallinn 1990

Vahtre, S., Piirimäe, H. Meie kaugem minevik. Valgus, Tallinn, 1983

Tamm, J. Eesti keskaegsed kloostrid. Eesti Entsüklopeediakirjastus, Tallinn 2002

Zobel, R. Tallinn (Reval) keskajal. Eesti Entsüklopeediakirjastus, Tallinn 2001

Õppekursioonid (keskaegsesse linna, ajaloomuuseumi, linnamuuseumi, kodukohamuuseumi, kirikusse, mõisatesse)

õppekäik arhiivi

Buehl, Doug. Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. SA Omanäolise kooli Arenduskeskus. Tallinn 2002

A l l i k a d (kronoloogilises järjestuses)

Christian Kelch: Liivimaa kroonika, tõlk. Ivar Leimus, Tartu 2004.

Christian Kelch: Liivimaa kroonika järg, tõlk. Ivar Leimus, Tartu 2009.

K i r j a n d u s (alfabeetilises järjestuses)

Endel Annus: Eesti kalendrikirjandus 1720–1900. Tallinn 2000.

Veiko Berendsen, Margus Maiste: Esimene ülevenemaaline rahvaloendus Tartus 28. jaanuaril 1897, Tartu 1999.

Eesti ajalugu, peatoim. Hans Kruus, 3. kd.: Rootsi ja Poola aeg, Tartu 1940.

Eesti ajalugu, peatoim. Sulev Vahtre, 4. kd.: Põhjasõjast pärisorjuse kaotamiseni, toim. Mati Laur, Tartu 2003.

Eesti ajalugu. Kronoloogia, koost. Sulev Vahtre, 2. tr., Tallinn 2007.

Eesti ajalugu elulugudes, koost. Sulev Vahtre, Tallinn 1997.

Eesti kunsti ajalugu, 2. kd.: 1520–1770, toim. Krista Kodres, Tallinn 2005.

Eesti rahvakultuur, toim. Ants Viires ja Elle Vunder, Tallinn 1998.

- Eesti talurahva ajalugu, toim. Juhan Kahk ja Enn Tarvel, Tallinn 1992.
- Rein Helme: 1812. aasta Eestis ja Lätis, Tallinn 1990.
- Ea Jansen: Eestlane muutuv asjas. Seisusühiskonnast kodanikuühiskonda, Tartu 2007.
- Indrek Jürjo: Liivimaa valgustaja August Wilhelm Hupel 1737–1819, Tallinn 2004.
- Juhan Kahk: Murrangulised neljakümnendad, Tallinn 1978.
- Toomas Karjahärm, Väino Sirk: Eesti haritlaskonna kujunemine ja ideed 1850–1917, Tallinn 1997.
- Toomas Karjahärm: Ida ja Lääne vahel. Eesti-Vene suhted 1850–1917, Tallinn 1998.
- Aivar Kriiska, Andres Tvauri, Anti Selart, Birgit Kibal, Andres Andresen, Ago Pajur: Eesti ajaloo atlas, Tallinn 2006.
- Hans Kruus: Talurahva käärimine Lõuna-Eestis XIX sajandi 40-ndail aastail, Tartu 1930.
- Johannes Köpp: Kirik ja rahvas. Sugemeid eesti rahva vaimse palge kujunemise teelt, Lund 1959.
- Enn Küng: Rootsi majanduspoliitika Narva kaubanduse küsimuses 17. sajandi teisel poolel, Tartu 2001 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Mart Laar: Raamat Jakob Hurdast, Tartu 1995.
- Mart Laar: Äratajad. Rahvuslik ärkamisaeg Eestis 19. sajandil ja selle kandjad, Tartu 2005 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Margus Laidre: Lõpu võidukas algus. Karl XII Eesti- ja Liivimaal 1700–1701. Tartu 1995.
- Margus Laidre: „Üks hä ja tru õigge sullane“. Elust Rootsi sõjaväes Eesti- ja Liivimaal 1654–1700, Tartu 1999 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Margus Laidre: Dorpat 1558–1708. Linn väe ja vaenu vahel, Tallinn 2008
- Mati Laur: Eesti ajalugu varasel uusajal 1550–1800, Tallinn 1999.
- Matri Laur: Abja fenomen. Talude pärisestmise algusest Eestis. – Ajalooline Ajakiri 1999, nr. 3-4, lk. 19-31.
- Mati Laur: Eesti ala valitsemine 18. sajandil (1710–1783), Tartu 2000 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Lea Leppik: Rektor Ewers, Tartu 2001.
- Herbert Ligi: Talupoegade koormised Eestis 13. sajandist 19. sajandi alguseni, Tallinn 1968.
- Ülle Liitoja-Tarkiainen: Hajatalud ja –külad Põhja-Liivimaal 17. sajandil, Tartu 2000 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Kersti Lust: Pärisorjast päriskoohaomanikuks. Talurahva emantsipatsioon eestikeelse Liivimaa kroonukülas 1819–1915, Tartu 2005 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Läänemere provintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16/17. sajandil, koost. Enn Küng, 1. kd., Tartu 2002; 2. kd., Tartu 2006; 3. kd., Tartu 2009 (Eesti Ajalooarhiivi Toimetised 8, 12, 17).
- Juhan Maiste: Eestimaa mõisad, Tallinn 1996.
- Aadu Must: Eestlaste perekonnaloos allikad, Tartu 2000.
- Heldur Palli: Eesti rahvastiku ajalugu aastani 1712, Tallinn 1996.
- Heldur Palli: Eesti rahvastiku ajalugu 1712–1799, Tallinn 1997.
- Toomas Paul: Eesti piiblitõlke ajalugu, Tallinn 1999.
- Juhan Peegel: Eesti ajakirjanduse algus (1766–1857), Tallinn 1966.

- Helmut Piirimäe (toim.): Tartu Ülikooli ajalugu, 1. kd. (1632–1798), Tallinn 1982.
- Helmut Piirimäe, Sulev Vahtre: Meie kaugem minevik, Tallinn 1983.
- Helmut Piirimäe: Rootsi riigimajandus Eesti- ja Liivimaal XVII sajandil, Tartu 2009.
- Raimo Pullat (koost.): Tallinna ajalugu 1860-ndate aastateni, Tallinn 1976.
- Aivar Põldvee: Talurahvakoolid Eesti- ja Liivimaal 17. sajandi viimasel veerandil. – Läänemere provintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16./17. sajandil, Tartu 2002 (Eesti Ajalooarhiivi Toimetised, 8).
- Tõnu Raid: Eesti teedevõrgu kujunemine, Tallinn 2005.
- Tiit Rosenberg: Eesti mõisate ajalooline ülevaade. – Eesti mõisad, Tallinn 1994, lk. 7-55.
- Seltsid ja ühiskonna muutumine: talupojaühiskonnast rahvusriigini. Artiklite kogumik, toim. Ea Jansen, Jaanus Arukaevu, Tartu 1995.
- Marten Seppel: Näljaabi Liivi- ja Eestimaal 17. sajandist 19. sajandi alguseni, Tartu 2008 (Dissertationes Historiae Universitatis Tartuensis, 15).
- Ilmar Talve: Eesti kultuurilugu. Keskaja algusest Eesti iseseisvumiseni, Tartu 2004.
- Tarto Maa Rahwa Näddali-Leht. Uurimusi ja allikmaterjale, koost. Tõnu Tannberg, Tartu 1998.
- Tõnu Tannberg: Maakaitseväekohustus Balti kubermangudes 19. sajandi 1. poolel (1806–1856), Tartu 1996 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Enn Tarvel: Lahemaa ajalugu, Tallinn 1983.
- Arvo Tering: Ülikoolidesse sõitvate eesti- ja liivimaalaste reisiolud 17.-18. sajandil. – Kultuuriloolised ekskursid, Tartu 2000 (Eesti Ajalooarhiivi Toimetised, 6), lk. 67-117.
- Arvo Tering: Eesti-, liivi- ja kuramaalased Euroopa ülikoolides 1561–1798, Tartu 2008 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- August Traat: Vallakohus Eestis. 18. sajandi keskpaigast kuni 1886. aasta reformini, Tallinn 1980.
- Lauri Vahtre: Eestlase aeg. Uurimus Eesti rahvapärase ajaarvamise ajaloost, Tallinn 2000.
- Sulev Vahtre: Eestimaa talurahvas hingeloenduste andmeil (1782–1858), Tallinn 1973.
- Ülo Valk: Allilma isand. Kuradi ilmumiskujud eesti rahvausus, Tartu 1998.
- Vene aeg Eestis. Uurimusi 16. sajandi keskpaigast kuni 20. sajandi alguseni, koost. Tõnu Tannberg, Tartu 2006 (Eesti Ajalooarhiivi Toimetised, 14)
- Vene impeerium ja Baltikum: venestus, rahvuslus ja moderniseerimine 19. sajandi teisel poolel ja 20. sajandi alguses, koost. Tõnu Tannberg ja Bradley Woodworth, Tartu 2009 (Eesti Ajalooarhiivi Toimetised, 16).
- Ants Viires: Vana Eesti rahvaelu, Tallinn 2004.

Õppesisu

1. Teema: Esiaeg 7 tundi

KOHUSTUSLIKUD TEEMAD	LAIENDAVAD / SÜVENDAVAD TEEMAD
<p>Tähtsamad arheoloogilised kultuurid. Muinasaja allikad ja nende uurimine. Kiviaja kultuurid Eestis: Kunda kultuur, kammkeraamika kultuur, nõorkeraamika ehk venekirveste kultuur – elanike peamised tegevusalad ja kultuuri iseloomustavad muistised. Metalliaeg: Pronksiaeg. Asva kultuur. Rauaaeg. Põlispõllundus, kalmed, linnused.</p> <p>Eesti muinasaja lõpul. Suhted naabritega. Idaslaavlased, balti hõimud, viikingid. Rahvusvaheliste kaubateede kujunemine ja Eesti. Eesti ühiskond esiaja lõpul. Sotsiaalne kihistumine. Maakonnad ja kihelkonnad. Linnused. Külad ja elamud. Muinasusund ja ristiusu levik Eestis. Muinasusundi seos loodusega. Vanimad teated ristiusu levikust Eestis.</p>	<p>Jääaja mõju Eesti looduse ja maastiku kujunemisele. Kiviaja kultuuride levikuala. Tähtsamad asulapaigad Eestis.</p> <p>Lohukivid, aardeleiud. Erinevad maaharimisviisid ja põllusüsteemid.</p> <p>Naaberrahvaste allikad Eesti ajaloo kohta. Vana-Vene riigi rajamine. Jaroslav Targa katse alistada osa Eestist (1030-1061). Eestlaste elatusalad muinasaja lõpul. Eestlaste sõjaline tase. Ohvripaigad. Ristiusu leviku teed: katoliku kiriku määratud piiskopid.</p>

2. Teema: Keskaeg 20 tundi

KOHUSTUSLIKUD TEEMAD	LAIENDAVAD / SÜVENDAVAD TEEMAD
<p>Muistne vabadusvõitlus. Balti ristsõja põhjused. Muistse vabadusvõitluse käik. Eestlaste lüüasaamise põhjused ja tagajärjed. Henriku Liivimaa kroonika ajalooallikana.</p>	<p>Läänemeremaade poliitiline kaart 13. sajandil. Riia linna rajamine. Mõõgavendade ordu. Läti ristiusutamine. Balti ristsõdade lõpp. Leedu riigi teke.</p>
<p>Vana-Liivimaa riigid. Riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Seisused. Maapäev. Vana-Liivimaa riikide omavahelised suhted ja suhted naabritega.</p>	
<p>Jüriöö ülestõus, selle põhjused ja tagajärjed.</p>	<p>Jüriöö ülestõusu rahvusvaheline taust. Liivimaa noorem riimkroonika.</p>

<p>Keskaja ühiskond Eestis. Läänikorraldus. Mõisate rajamine. Sunnismaisuse ja teoorjuse kujunemine. Keskaegsed linnad Eestis. Linnade valitsemine. Käsitöö, kaubandus, Hansa liit. Gildid ja tsunftid. Eluolu linnas. Kirik ja kultuur. Vaimulikud ordud ja kloostrid. Arhitektuur.</p>	<p>Mõisamajandus. Aadlike eluolu. Rüütlikultuur. Linnaõigus. Linnaelanikkond, selle sotsiaalne ja rahvuslik struktuur. Katoliku pühakud eesti rahvakalendris. Keskaegsed ajaloo ja kultuurimälestised Eestis. Keskaegne Tallinn. Wanradt-Koelli katekismus. Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis.</p>
--	---

3. Teema: Üleminekuajag keskajast uusaega: 8 tundi

<p>Üldajalooline taust: Tugeva keskvdõimuga riikide kujunemine Läänemere regioonis. Uue maailmapildi kujunemine. 1 tund</p>	
<p>KOHUSTUSLIKUD TEEMAD</p>	<p>LAIENDAVID / SÜVENDAVID TEEMAD</p>
<p>Reformatsioon Eestis. Haridusolud. Eestikeelse trükisõna algus. Liivi sõda. Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis. Liivi sõja eellugu, käik ja tulemused. Eesti kolme kuningriigi valduses. Riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Vastureformatsioon.</p>	<p>Vene riikide liitmine Moskva ümber. Hertsog Magnus ja Liivimaa kuningriik. Poola-Rootsi ja Rootsi-Taani sõjad, rahulepingud ja tulemused. Venemaa osalemine Liivi sõjas</p>
<p>Kultuuri areng. Balthasar Russowi kroonika ajalooallikana. Reformatsiooni ja vastureformatsiooni mõju vaimuelule.</p>	<p>Renneri kroonika</p>

EESTI AJALUGU II kursus

Õppekorraldus

Aine maht: 35 tundi

Õppematerjal

õppetekstid

seinakaart, atlas

teabekirjandus

pildimaterjal

Eesti ajalugu. Kronoloogia. Koost. Vahtre, S., Olion, Tallinn 1994, 2007

Eesti rahva ajalugu 2. Taani- ja orduaeg, mõisad ja teoorjus. JK, Tallinn 1996

Eesti rahvakultuuri leksikon. Koost. Viires, A. Eesti Entsüklopeediakirjastuse AS 1995, 2000, 2007

Henriku Liivimaa kroonika. Eesti Raamat, Tallinn 1982,1993, 2005

Bartholomäus Hoeneke. Liivimaa noorem riimkroonika. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1960

Balthasar Russow. Liivimaa kroonika. Tallinn 1993

Johann Renner. Liivimaa ajalugu 1556 – 1561. Olion, Tallinn 1995, 2006

Põltsam, I., Söömine ja joomine keskaegses Tallinnas. Argo, Tallinn 2002

Vahtre, S. Muinasaja loojang Eestis. Olion, Tallinn 1990

Vahtre, S., Piirimäe, H. Meie kaugem minevik. Valgus, Tallinn, 1983

Tamm, J. Eesti keskaegsed kloostrid. Eesti Entsüklopeediakirjastus, Tallinn 2002

Zobel, R. Tallinn (Reval) keskajal. Eesti Entsüklopeediakirjastus, Tallinn 2001

õppekursioonid keskaegsesse linna, ajaloomuuseumi, linnamuuseumi, kodukohamuuseumi, kirikusse, mõisatesse

õppekäik arhiivi

Buehl, Doug. Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. SA Omanäolise kooli Arenduskeskus. Tallinn 2002

A l l i k a d (kronoloogilises järjestuses)

Christian Kelch: Liivimaa kroonika, tõlk. Ivar Leimus, Tartu 2004.

Christian Kelch: Liivimaa kroonika järg, tõlk. Ivar Leimus, Tartu 2009.

K i r j a n d u s (alfabeetilises järjestuses)

Endel Annus: Eesti kalendrikirjandus 1720–1900. Tallinn 2000.

Veiko Berendsen, Margus Maiste: Esimene ülevenemaaline rahvaloendus Tartus 28. jaanuaril 1897, Tartu 1999.

Eesti ajalugu, peatoim. Hans Kruus, 3. kd.: Rootsi ja Poola aeg, Tartu 1940.

Eesti ajalugu, peatoim. Sulev Vahtre, 4. kd.: Põhjasõjast pärisorjuse kaotamiseni, toim. Mati Laur, Tartu 2003.

Eesti ajalugu. Kronoloogia, koost. Sulev Vahtre, 2. tr., Tallinn 2007.

Eesti ajalugu elulugudes, koost. Sulev Vahtre, Tallinn 1997.

Eesti kunsti ajalugu, 2. kd.: 1520–1770, toim. Krista Kodres, Tallinn 2005.

Eesti rahvakultuur, toim. Ants Viires ja Elle Vunder, Tallinn 1998.

- Eesti talurahva ajalugu, toim. Juhan Kahk ja Enn Tarvel, Tallinn 1992.
- Rein Helme: 1812. aasta Eestis ja Lätis, Tallinn 1990.
- Ea Jansen: Eestlane muutuv asjas. Seisusühiskonnast kodanikuühiskonda, Tartu 2007.
- Indrek Jürjo: Liivimaa valgustaja August Wilhelm Hupel 1737–1819, Tallinn 2004.
- Juhan Kahk: Murrangulised neljakümnendad, Tallinn 1978.
- Toomas Karjahärm, Väino Sirk: Eesti haritlaskonna kujunemine ja ideed 1850–1917, Tallinn 1997.
- Toomas Karjahärm: Ida ja Lääne vahel. Eesti-Vene suhted 1850–1917, Tallinn 1998.
- Aivar Kriiska, Andres Tvauri, Anti Selart, Birgit Kibal, Andres Andresen, Ago Pajur: Eesti ajaloo atlas, Tallinn 2006.
- Hans Kruus: Talurahva käärimine Lõuna-Eestis XIX sajandi 40-ndail aastail, Tartu 1930.
- Johannes Köpp: Kirik ja rahvas. Sugemeid eesti rahva vaimse palge kujunemise teelt, Lund 1959.
- Enn Küng: Rootsi majanduspoliitika Narva kaubanduse küsimuses 17. sajandi teisel poolel, Tartu 2001 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Mart Laar: Raamat Jakob Hurdast, Tartu 1995.
- Mart Laar: Äratajad. Rahvuslik ärkamisaeg Eestis 19. sajandil ja selle kandjad, Tartu 2005 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Margus Laidre: Lõpu võidukas algus. Karl XII Eesti- ja Liivimaal 1700–1701. Tartu 1995.
- Margus Laidre: „Üks hä ja tru õigge sullane“. Elust Rootsi sõjaväes Eesti- ja Liivimaal 1654–1700, Tartu 1999 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Margus Laidre: Dorpat 1558–1708. Linn väe ja vaenu vahel, Tallinn 2008
- Mati Laur: Eesti ajalugu varasel uusajal 1550–1800, Tallinn 1999.
- Mati Laur: Abja fenomen. Talude päriksostmise algusest Eestis. – Ajalooline Ajakiri 1999, nr. 3-4, lk. 19-31.
- Mati Laur: Eesti ala valitsemine 18. sajandil (1710–1783), Tartu 2000 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Lea Leppik: Rektor Ewers, Tartu 2001.
- Herbert Ligi: Talupoegade koormised Eestis 13. sajandist 19. sajandi alguseni, Tallinn 1968.
- Ülle Liitoja-Tarkiainen: Hajatalud ja –külad Põhja-Liivimaal 17. sajandil, Tartu 2000 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Kersti Lust: Pärisorjast päriskohaomanikuks. Talurahva emantsipatsioon eestikeelse Liivimaa kroonukülas 1819–1915, Tartu 2005 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Läänemere provintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16/17. sajandil, koost. Enn Küng, 1. kd., Tartu 2002; 2. kd., Tartu 2006; 3. kd., Tartu 2009 (Eesti Ajalooarhiivi Toimetised 8, 12, 17).
- Juhan Maiste: Eestimaa mõisad, Tallinn 1996.
- Aadu Must: Eestlaste perekonnaloos allikad, Tartu 2000.
- Heldur Palli: Eesti rahvastiku ajalugu aastani 1712, Tallinn 1996.
- Heldur Palli: Eesti rahvastiku ajalugu 1712–1799, Tallinn 1997.
- Toomas Paul: Eesti piiblitõlke ajalugu, Tallinn 1999.
- Juhan Peegel: Eesti ajakirjanduse algus (1766–1857), Tallinn 1966.

- Helmut Piirimäe (toim.): Tartu Ülikooli ajalugu, 1. kd. (1632–1798), Tallinn 1982.
- Helmut Piirimäe, Sulev Vahtre: Meie kaugem minevik, Tallinn 1983.
- Helmut Piirimäe: Rootsi riigimajandus Eesti- ja Liivimaal XVII sajandil, Tartu 2009.
- Raimo Pullat (koost.): Tallinna ajalugu 1860-ndate aastateni, Tallinn 1976.
- Aivar Põldvee: Talurahvakoolid Eesti- ja Liivimaal 17. sajandi viimasel veerandil. – Läänemere provintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16./17. sajandil, Tartu 2002 (Eesti Ajalooarhiivi Toimetised, 8).
- Tõnu Raid: Eesti teedevõrgu kujunemine, Tallinn 2005.
- Tiit Rosenberg: Eesti mõisate ajalooline ülevaade. – Eesti mõisad, Tallinn 1994, lk. 7-55.
- Seltsid ja ühiskonna muutumine: talupojaühiskonnast rahvusriigini. Artiklite kogumik, toim. Ea Jansen, Jaanus Arukaevu, Tartu 1995.
- Marten Seppel: Näljaabi Liivi- ja Eestimaal 17. sajandist 19. sajandi alguseni, Tartu 2008 (Dissertationes Historiae Universitatis Tartuensis, 15).
- Ilmar Talve: Eesti kultuurilugu. Keskaja algusest Eesti iseseisvumiseni, Tartu 2004.
- Tarto Maa Rahwa Näddali-Leht. Uurimusi ja allikmaterjale, koost. Tõnu Tannberg, Tartu 1998.
- Tõnu Tannberg: Maakaitseväekohustus Balti kubermangudes 19. sajandi 1. poolel (1806–1856), Tartu 1996 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- Enn Tarvel: Lahemaa ajalugu, Tallinn 1983.
- Arvo Tering: Ülikoolidesse sõitvate eesti- ja liivimaalaste reisiolud 17.-18. sajandil. – Kultuuriloolised ekskursid, Tartu 2000 (Eesti Ajalooarhiivi Toimetised, 6), lk. 67-117.
- Arvo Tering: Eesti-, liivi- ja kuramaalased Euroopa ülikoolides 1561–1798, Tartu 2008 (Scripta Archivi Historici Estoniae).
- August Traat: Vallakohus Eestis. 18. sajandi keskpaigast kuni 1886. aasta reformini, Tallinn 1980.
- Lauri Vahtre: Eestlase aeg. Uurimus Eesti rahvapärase ajaarvamise ajaloost, Tallinn 2000.
- Sulev Vahtre: Eestimaa talurahvas hingeloenduste andmeil (1782–1858), Tallinn 1973.
- Ülo Valk: Allilma isand. Kuradi ilmumiskujud eesti rahvausus, Tartu 1998.
- Vene aeg Eestis. Uurimusi 16. sajandi keskpaigast kuni 20. sajandi alguseni, koost. Tõnu Tannberg, Tartu 2006 (Eesti Ajalooarhiivi Toimetised, 14)
- Vene impeerium ja Baltikum: venestus, rahvuslus ja moderniseerimine 19. sajandi teisel poolel ja 20. sajandi alguses, koost. Tõnu Tannberg ja Bradley Woodworth, Tartu 2009 (Eesti Ajalooarhiivi Toimetised, 16).
- Ants Viires: Vana Eesti rahvaelu, Tallinn 2004.

Õppesisu

I teema Rootsi aeg – 10 tundi

KOHUSTUSLIKUD TEEMAD	LAIENDAVID / SÜVENDAVID TEEMAD
<p>Rootsi suurriigina. Rootsi keskvoim ja baltisaksa aadel. Majanduslik areng. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Reduktsioon ja selle tulemused. Manufaktuuride teke. Kaubandus. Vaimuelu ja kultuur. Luterlus riigiusuna. Esimesed gümnaasiumid. Ülikooli asutamine Tartus. Rahvaharidus. Eestikeelse kirjasõna levik.</p>	<p>Eesti linnad Rootsi ajal.</p> <p>Nõiaprotsessid. Rootsiaegsed ajaloo- ja kultuurimälestised Eestis. Forseliuse seminar. Eesti kirjakeele areng.</p>

II teema Eesti 18. sajandil - 10 tundi

KOHUSTUSLIKUD TEEMAD	LAIENDAVID / SÜVENDAVID TEEMAD
<p>Venemaa euroopastumine 18. Sajandil. Põhjasõda, selle põhjused, käik ja tulemused. Rahvastikuprotsessid Eestis 16.–18. saj. Sõdade, haiguste, olmetingimuste ja näljahädade mõju rahvastikule. Balti erikord. Vene keskvoim ja baltisaksa seisuslik omavalitsus. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Asehalduskord. Vaimuelu 18. sajandil. Baltisaksa kultuur ja talurahvakultuur. Rahvaharidus. Pietism ja valgustus.</p>	<p>Karl XII. Peeter I. Rahvapärimus Põhjasõjast. Rahvastikumuutused. Eesti linnad, kaubandus ja tööndus 18. sajandil.</p> <p>Katariina II valgustatud absolutism. Vennastekogude liikumine. Eestikeelne kirjasõna. Eestikeelne Piibel. Ajalo- ja kultuurimälestised.</p>

III teema Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul – 15 tundi

KOHUSTUSLIKUD TEEMAD	LAIENDAVAD / SÜVENDAVAD TEEMAD
<p>Moderniseeruv Euroopa. Talurahva vabanemine. Pärissorjuse kaotamine Eestis. Talurahva omavalitsuse kujunemine. Talude päriseksostmine. Usuvahetusliikumine. Tööstuse areng. Erinevused Põhja- ja Lõuna-Eesti arengus. Ärkamisaeg. Eelärkamisaeg. Estofiilid. Tartu ülikool 19. sajandil. Eesti haritlaskonna kujunemise algus. Seltsiliikumine. Tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ja nende eestvedajad, erimeelsused eesmärkide saavutamisel. Moderniseeruv Eesti. Majanduse areng. Raudteede ehitamine. Selle mõju majanduslikule ja sotsiaalsele arengule. Suurtööstuse kujunemine. Põllumajanduse areng. Talurahva kihistumine. Ülevenemaaliste seaduste laienemine Eestile. Venestusaja mõju haridusele, kultuurile ja rahvuslikule liikumisele. Rahvusliku professionaalse kultuuri kujunemine. Uus rahvuslik tõus. Poliitilised rühmitused. 1905. aasta sündmused ja nende mõju ühiskonnale.</p>	<p>Talurahvarahutused. Perekonnanimede panek. Väljarändamine. Vene keskvõim ja baltisakslased. Carl Schirren. Rahvahariduse edenemine, eestikeelse ajakirjanduse kujunemine. Teatri, kirjanduse, muusika areng. Palvekirjade aktsioon. Esimene üldlaulupidu. Eesti Aleksandrikooli komiteed. Eesti Kirjameeste Selts. Ühistegevus. Manasseini revisjon. Eesti Üliõpilaste Selts. Eesti Rahva Muuseumi loomine. Jaan Tõnisson ja Konstantin Päts.</p>

LÄHIAJALUGU I kursus

Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel

Õppekorraldus

Aine maht 35 tundi

Õppematerjal

Õpikud

Ajalooatlased

Seinakaardid

Eesti Ajalooõpetajate Seltsi väljaanded:

Tagasivaade minevikku – erinevad vaatenurgad. 2000

Ajalugu ei ole ainult minevik. Minevik ei ole veel ajalugu. 2004

Baltimaade ajalugu. Tallinn, Avita 1998

Baltimaade ajaloo lugemik. Tallinn, Avita 2001

Lisaks:

R. Stradling. Euroopa 20. sajandi ajaloo õpetamine. 2005

R. Stradling. Multiperspektiivsus ajaloo õpetamisel. Teejuht õpetajale. 2005

Eesti ajalugu VI: Vabadussõjast taasiseseisvumiseni. Toim. Ago Pajur ja Tõnu Tannberg. Tartu: Ilmamaa, 2005.

Baasidelepingust anneksioonini: Dokumente ja materjale. Tallinn, 1991.

Eesti ajalugu: Kronoloogia. Koost. Sulev Vahtre. Tallinn, 1994.

Eero Medijainen. 1939: Võimalused ja valikud. Tartu: Kleio, 2000.

Molotovi–Ribbentropi paktist baaside lepinguni: Dokumente ja materjale. Tallinn: 1991.

IKT:

ERR arhiiv: <http://www.err.ee>

Eesti digitaliseeritud ajalehed: <http://dea.nlib.ee/>

Õppesisu

I teema: Maailm I maailmasõja eel – 3 tundi

Maailm Esimese maailmasõja eel	
Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
Suurriikide arenguhooni: <ul style="list-style-type: none">- poliitiliste süsteemide erinevused;- Venemaa;	<ul style="list-style-type: none">- Saksamaa, Venemaa;- Koloniaalmaad.
Maailma majandus: <ul style="list-style-type: none">- teadusrevolutsioon,- monopolid,- kapitali eksport,- vabaturumajandus ja protektsionism;	
Suurriikide liidud: <ul style="list-style-type: none">- kujunemise põhjused ja tagajärjed.	

II teema: Esimene maailmasõda – 10 tundi

Esimene maailmasõda	
Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
<p>Esimene maailmasõda</p> <ul style="list-style-type: none"> - põhjused; - sõdivad pooled ja tähtsamad sõjatandrid; - Esimese maailmasõja tagajärjed: impeeriumide lagunemine, uute rahvusriikide teke; - Eesti iseseisvumine: eeldused, Eesti iseseisvumine, Vabadussõda, Tartu rahu. 	<ul style="list-style-type: none"> - muudatused sõjapidamises ja tehnikas; - Versailles'i rahu; - revolutsioon ja kodusõda Venemaal 1917-1920; - Eesti autonoomia.

III teema: Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid – 12 tundi

Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid	
Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
<p>Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Euroopa-kesksus ning rahvusvahelised suhted; - demokraatia levik; - demokraatia põhijooned Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA näitel: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu; - majanduskriis: põhjused, levik ja mõju, Roosevelti uus kurss; - autoritarism, totalitarism:, fašism, natsionaalsotsialism, kommunism; - diktatuuride iseloomulikud jooned, eripärad ja levik: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu; - uute konfliktide kujunemine, kriisikoldded; - Eesti tee demokraatialt autoritarismile: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. 	<ul style="list-style-type: none"> - hitlerlik Saksamaa; - stalinlik NSVL; - kultuurautonoomia Eesti Vabariigis; - vabadussõjalased; - 1934. a riigipööre Eestis.

IV teema: Teine maailmasõda – 10 tundi

Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
<p>Teine maailmasõda</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teine maailmasõda kui Esimese maailmasõja jätk; - põhjused: Saksamaa taotlused, NSVL eesmärgid, lepituspoliitika; - sõdivad pooled: Saksamaa ja tema liitlased, Hitleri-vastane koalitsioon ja selle kujunemine: Atlandi Harta, Teherani, Jalta ja Potsdami konverentside tähtsus; - tähtsamad sõjatandrid ja lahingud: rinded, tähtsamad lahingud (Pearl Harbor, Moskva, Midway, Stalingrad, Kursk, El-Alamein, Normandia dessant); - Teise maailmasõja tulemuste vastuolulisus ja selle tagajärjed maailma poliitilisele, majanduslikule ja ideoloogilisele arengule; - Eesti Teises maailmasõjas: iseseisvuse kaotamine, okupatsioonid, sõjakaotused ja –kahjud, sõja mõju inimeste elukäikudele. Pagulaskond. 	<ul style="list-style-type: none"> - eestlaste valikud Teises maailmasõjas; - vastupanuliikumine.

LÄHIAJALUGU II kursus

Eesti ja maailm 20. sajandi II poolel

Õppekorraldus:

Aine maht 35 tundi

Õppematerjal:

Ajalooõpikud (kirjastused Avita. Maurus)

Eesti Ajalooõpetajate Seltsi väljaanded:

Tagasivaade minevikku – erinevad vaatenurgad. 2000

Ajalugu ei ole ainult minevik. Minevik ei ole veel ajalugu. 2004

Baltimaade ajalugu. 1998

Baltimaade ajaloo lugemik. 2001

Lisaks:

R. Stradling. Euroopa 20. sajandi ajaloo õpetamine. 2005

R. Stradling. Multiperspektiivsus ajaloo õpetamisel. Teejuht õpetajale. 2005

Eesti ajalugu VI: Vabadussõjast taasiseseisvumiseni. Toim. Ago Pajur ja Tõnu Tannberg.

Tartu: Ilmamaa, 2005.

IKT:

ERR arhiiv: <http://www.err.ee>

Eesti digitaliseeritud ajalehed: <http://dea.nlib.ee>

Erinevad õpikeskkonnad

Lähiajalugu II kursuse õpitulemused:

- analüüsib külma sõja põhjusi ja kujunemist ning teab külma sõja avaldumisvorme;
- analüüsib külma sõja kriiside tekkimise põhjusi ning osaliste taotlusi ja tulemusi;
- teab, kes olid Harry Truman, John Fitzgerald Kennedy, Nikita Hruštšov, Fidel Castro ja Konrad Adenauer, ning iseloomustab nende tegevust;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *külm sõda*, *kriisikolle*, *NATO*, *VLO*,

võidurelvastumine, raudne eesriie;

- analüüsib demokraatlike riikide arengu põhijooni;
- teab Euroopa integratsiooni kujunemist ja põhietappe;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *Euroopa Liit, Euroopa Nõukogu, OSCE*.
- analüüsib kommunistliku süsteemi kujunemislugu ja erinevaid arenguetappe;
- iseloomustab NSVLi ühiskonnaelu arengut;
- analüüsib kommunistliku süsteemi kriiside põhjusi ja tagajärgi;
- analüüsib Eesti ühiskonna arengut Nõukogude okupatsiooni ajal;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *kollektiviseerimine, industrialiseerimine, dissidentlus, Brežnevi doktriin, plaanimajandus, sotsialismileer, liiduvabariik;*
- teab, kes olid Jossif Stalin, Nikita Hruštšov, Leonid Brežnev, Mao Zedong, Johannes Käbin, Aleksander Dubček ja Lech Walesa, ning iseloomustab nende tegevust;
- analüüsib kommunistliku süsteemi lagunemise põhjusi;
- teab ja oskab näidata muutusi maailma poliitilisel kaardil pärast külma sõja lõppu;
- analüüsib jõudude vahekorra muutusi rahvusvahelistes suhetes ning uute pingekollete kujunemist;
- analüüsib Eesti iseseisvuse taastamist ning teab riikluse ülesehitamise käiku;
- selgitab Eesti integreerumist Euroopasse ja maailma;
- teab, kes olid Ronald Reagan, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *perestroika, glasnost, laulev revolutsioon, Rahvarinne, Balti kett, interrinne, ERSP, Eesti Kongress*.

Õppesisu:

I teema Külma sõda

Kohustuslikud teemad	Soovituslikud teemad
Külm sõda - külma sõja kujunemine ja selle avaldumise vormid: võidurelvastumine,	Marshalli plaan. Saksamaa majandusime.

<p>sõjalised liidud; kriisid: Korea sõda, Suessi kriis, Kuuba kriis, Vietnami sõda, Berliini kriisid;</p> <p>- kahepooluseline maailm: USA ja NSVL vastasseis; lõhestatud Saksamaa: lõhestamine, kahe Saksa riigi vahelised suhted</p>	
--	--

II teema Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda

Kohustuslikud teemad	Soovituslikud teemad
<p>Demokraatlik maailm:</p> <p>USA: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu;</p> <p>Ühise Euroopa-identiteedi otsingud, Euroopa integratsioon.</p>	<p>Suurbritannia, Prantsusmaa, SLV;</p> <p>Euroopa Majandusühendus;</p> <p>Põhjamaade areng;</p> <p>Heaoluühiskond.</p>

III teema NSVLiit ja kommunistlik süsteem

Kohustuslikud teemad	Soovituslikud teemad
<p>Kommunistliku süsteemi kujunemine</p> <p>Ida-blokk: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu, Moskva poliitika ja kriisid: Ungari ülestõus, Praha kevad, Poola kriisid</p> <p>NSVL: stalinism, sula, stagnatsioon</p> <p>Eesti NSV: ühiskond, majanduse areng, rahvastik, vastupanu vormid, Välis-Eesti.</p>	<p>Poola "Solidaarsus";</p> <p>juhitud migratsioon;</p> <p>metsavendlus; dissidentlus</p>

IV teema Maailm sajandivahetusel

Kohustuslikud teemad	Soovituslikud teemad
<p>NSVLi ja kommunistliku süsteemi lagunemine: Berliini müüri langemine, majanduslikud ja poliitilised reformid NSVL-s; kommunistliku bloki lagunemise ja kommunistlike ideede krahhi mõju väärtushinnangutele; külma sõja lõpp ja geopoliitilised muudatused: poliitilise kaardi muutumine;</p> <p>USA rolli muutus: uus jõudude vahekord maailmas;</p> <p>Eesti iseseisvuse taastamine.</p> <p>Integratsioon Euroopasse ja maailma: laulev revolutsioon, riikluse taastamine;</p> <p>uued pingekolded: Balkani kriis.</p>	<p>perestroika;</p> <p>Venemaa pärast 1991. a.;</p> <p>põhiseadusliku riigikorra ülesehitamine;</p> <p>riikluse arengu sõlmprobleemid: üleminek turumajandusele, sotsiaalpoliitika, rahvuspoliitika;</p> <p>Balkan: Jugoslaavia lagunemine</p>

LÄHIAJALUGU III kursus

20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm.

Õppekorraldus:

Aine maht 35 tundi

Õppematerjal:

Ajalooõpikud (kirjastused Avita, Maurus)

Eesti Ajalooõpetajate Seltsi väljaanded:

Tagasivaade minevikku – erinevad vaatenurgad. 2000

Ajalugu ei ole ainult minevik. Minevik ei ole veel ajalugu. 2004

Baltimaade ajalugu. 1998

Baltimaade ajaloo lugemik. 2001

Lisaks:

R. Stradling. Euroopa 20. sajandi ajaloo õpetamine. 2005

R. Stradling. Multiperspektiivsus ajaloo õpetamisel. Teejuht õpetajale. 2005

Eesti ajalugu VI: Vabadussõjast taasiseseisvumiseni. Toim. Ago Pajur ja Tõnu Tannberg.

Tartu: Ilmamaa, 2005.

IKT:

ERR arhiiv: <http://www.err.ee>

Eesti digitaliseeritud ajalehed: <http://dea.nlib.ee>

Erinevad õpikeskkonnad

Lähiajalugu III kursuse õpitulemused:

- teab tähtsamate ideoloogiate põhiseisukohti ja iseloomustab nende mõju ühiskonnale;
- teab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendumist igapäevaelus;
- teab kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega;

- teab, mis asjaoludel kujunesid ja muutusid inimeste hoiakud ning väärtushinnangud sõja ja rahu küsimuses 20. sajandi jooksul;
- analüüsib rahvusvaheliste organisatsioonide rolli riikidevahelistes suhetes;
- teab Lähis-Ida kriisikolde kujunemise põhjusi, selgitab kriisi olemust ja püüdeid seda lahendada;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *desarmeerimine, võidurelvastumine, patsifism*;
- selgitab, mis arengusuunad ühiskonnas tegid võimalikuks inimsusevastaste kuritegude toimepaneku;
- mõistab inimsusevastaste kuritegude olemust ning nende taunimise ja vältimise vajalikkust;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *genotsiid, holokaust, küüditamine, GULAG*
- iseloomustab koloniaalsüsteemi toimimist, selle lagunemise põhjusi ja tagajärgi;
- analüüsib uute vastasseisude kujunemist maailmas pärast külma sõja lõppu;
- tunneb maailma poliitilist kaarti.

Õppesisu:

I teema Eluolu ja kultuur

Kohustuslikud teemad	Soovituslikud teemad
ühiskondlikud liikumised ja ideoloogiad: sotsialism, liberalism, noorsooliikumine, neegriliikumine, feminism, keskkonnakaitse. Ühiskondlike liikumiste ja ideoloogiate avaldumine kultuuris; muutused eluolus: viktoriaanliku maailma lagunemine, naiste emantsipatsioon, spordi populaarsuse kasv, mood, massikultuur,	progressi idee, teaduse autoriteedi kõrgaeg; optimismitaastu; üleilmastumine; keskkonnaprobleemide teadvustamine, Greenpeace; inimõiguste tõstatamine rahvusvahelistes suhetes ja kodanikutasandil, indiviidikeskse mõtteviisi tugevnemine;

<p>kodumasinad; teaduse ja tehnika areng: autoajastu, raadio, televisioon, arvuti ja internet, kosmoseajastu; kultuurivaldkondade arengu iseloomulikud jooned: vaimse murrangu ilmingud kunstis, kirjanduses, arhitektuuris, muusikas; multikultuursuse kontseptsioon; poliitiliste olude mõju Eesti kultuurile ja eluolule</p>	<p>ideoloogilise ekspansionismi liitumine territoriaalsele ekspansionismile (maailmarevolutsiooni idee); põlvkondade konflikt, noortekultuuri kujunemine, seksuaalrevolutsioon, diskoajastu; postmodernistliku ja multiperspektiivse maailmavaate levik, kõlbeline relativism.</p>
--	--

II teema Sõja ja rahu küsimus

Kohustuslikud teemad	Soovituslikud teemad
<p>suhtumine sõdadesse: patsifism, võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõja oht; rahvusvahelised organisatsioonid: Rahvasteliit, ÜRO, NATO, uue maailmakorra loomise katsed; konfliktid ja nende lahendamise püüded Lähis-Ida näitel. Eesti osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös.</p>	<p>tuumarelv ja sellega kaasnevad probleemid: Põhja-Korea, Iraan.</p>

III teema Inimsusevastased kuriteod

Kohustuslikud teemad	Soovituslikud teemad
<p>massikuritegude ideoloogilised alused ja psühholoogilised juured; koonduslaagrid, GULAG;</p>	<p>antisemitism; rassiteooriad; kultuurirevolutsioon Hiinas;</p>

küüditamised; natsismikuriteod: holokaust; kommunismikuriteod; genotsiid, etnilised puhastused. Inimsusevastased kuriteod Eestis	inimsusevastased kuriteod Balkanil Jugoslaavia lagunemise järel; Darfuri tragöödia.
--	---

IV teema Muu maailm

Kohustuslikud teemad	Soovituslikud teemad
koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed; uute vastasseisude kujunemine, terrorism; islamimaailma aktiveerumine ja vastuolud läänega.	Ladina-Ameerika: arengu erijooned; Aasia: Hiina ja Jaapan, Tiibeti probleem; Aafrika: Aafrika vabanemine ja probleemid. Maailma poliitiline kaart.